

בלבבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

סיפור ולקחו

כבה את הפנס! נשמעו קריאות מכל עבר. הקהל רקע בשנית, ושאג, כבה את הפנס!
מה יש לכם? שאל הכפרי בתדהמה, בסך הכל רציתי לראות טוב יותר!
האינך יודע? הלא כאן רואים רק בחושך.....

אי, כמה שזה נכון, אכן משל היה! והנמשל, כמה נוקב, העולם- לשון העלם, כאן רואים רק בחושך! היצר הרע היטיב לצבוע את העולם במסכים מלאים דמיונות של צבע, תאוות מדומות, ושאר מרעין בישין. בא לו היצר הטוב, ומדליק בסך הכל אלומה אחת, ומתגלה שאין כאן כי אם הצגה נבונה!

הננו עומדים בסייעתא דשמיא בפתח העלון הראשון, מטרתנו היא, בעזר ה' ממעל, להצית את הלבבות, לשלוח ולו אלומת אור אחת, אלומה שתגלה שאין כאן רק חושך!

אלומה שתגלה את הלב החם והפועם של כל יהודי באשר הוא!
יחד נבנה לה' משכן בלבבינו - 'בלבבי משכן אבנה'.

בברכת מועדים לשמחה, תזכו לשנים רבות מלאות וטובות.

ברכתנו שלוחה לכל יהדות פנמה, לקהילה הקדושה, ובראשם הגאון רבי דוד פרץ שליט"א, לראש הישיבה, לראש הכולל, לאברכים והבחורים היקרים, לפרנסי הקהל, יהי ה' עמכם חזקו ואמצו!

שלכם באהבה, העורך

מעשה בכפרי שנקלע לכרך הסואן, עיר גדולה לאלוקים. כמובן, הכפרי יצא מגדרו מרוב התפעלות, עיניו התרחבו בתמהון בראותו מרכבות [מכוניות] נוסעות מאליהן בלא סוסים, ומנורות דולקות בכל פינה בלא שמן ופתילות! נכנס לאחת החנויות ובקש לקנות איזה מציאה, הפתעה, משהו לא רגיל, מן הסוג שאין בכל רחבי הכפר. עז היה רצונו להפתיע את חבריו אשר בכפר באיזה דבר חידוש שלא נשמע כמוהו מעולם, מאז ייסוד הכפר ועד עתה.

המוכר בעל החנות הציע ואמר לו: שמע נא ידידי, אם לדדי אתה שומע קח נא "פנס פלא", פנס זה מפיץ אור ללא שמן ופתילות רק מכח הסוללה, זכה במקחך, כי אין כמוה בכל הארץ.

המשיך הכפרי לדרכו לטייל בכרך הגדול, ולפתע צדה עינו התקהלות, אנשים נשים וטף, כל העם מקצה. לשם מה ההתקהלות? שאל הכפרי. וכי אינך יודע? ענוהו הנוכחים, בעוד שעה קלה יעשו כאן 'הצגה', הן לא יתכן לבקר בכרך הסואן מבלי לראות 'הצגה'. סקרנותו של הכפרי הכריעה את הכף, שילם את התשלום ונכנס אל אולם ההצגה.

התיישב בין כולם, ועיניו צופיות יחד עם הקהל אל המסך הריק. לפתע, הורם המסך, ונתגלה מחזה מדהים! אריה גדול ממדים בעל רעמה אדירה הופיע בפתע פתאום, שגאתו העצומה הדהדה בכל האולם, מבהיל!

הכפרי, ברצותו לראות את המראה טוב יותר, בהיר יותר, שלף את פנסו ותיכף ומיד הדליקו, אלומת אור חזקה נשלחה אל עבר המסך.....

פרשת בראשית

'א"ר יצחק וכו' לסטים אתם'. הענין. 'תורה תחילתה וסופה גמ"ח'. וטענת לסטים הוא הפך החדש, שנוטל לעצמו. ולכך אמר 'בראשית ברא', פעולת חסד של נתינה. א. א;

חשך אותיות שכת. שכחה ע"י העלם, בחינת חושך. א, ב; 'בהו' גימ' י"ג, אחד. הענין בהו לשון ריקנות, ואז הכל שוה, אין שינוי, בחינת אחדות. א, ב;

'יבדל אלהים בין האור'. וברש"י, 'ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים'. עומק הדבר, שע"י רשעים, בחינת פרוד, כנודע, נעשה הפרוד בין אור לחשך. א, ד;

'הי רקיע'. וברש"י 'יחזק הרקיע'. הענין. יום ראשון בחינת חסד, רך, לכך היו לחים. אולם ביום שני בחינת דין נתקשו, וזה ע"י גערה, בחינת דין. א, ה;

רקיע אותיות קרע, שהבדיל וחילק.

ביום ראשון היה הבדלה בין אור לחושך, בין דברים חלוקים. ביום השני היה הבדלה בין מים למים, דברים שוים. הענין יום ראשון חסד, ורק מהרע, חשך, נבדל. משא"כ יום שני דין, בחינת פרוד משוה.

'ערב', בתרגום 'רמש', אותיות שמר, בחינת נוק', שמירה. בקר, צפר, אותיות רצף, בחינת רצופים אחדות, בחינת חסד, יום.

'יקוו המים'. לשון קו, בחינת קו חוט א"ס, בחינת אחדות. ונכתב בתרגום 'תכנשו', בחינת אחדות, חבור. ביום שלשי כל אחד קבל גבולו, מים במקומם, ויבשה במקומה. בחינת תפארת שמאחד חסד ודין. א, ט;

ירושלים	תל אביב	חיפה	NYC	CHICAGO	LA	PANAMA
7.24	6.44	5.33				
7.21	6.46	5.50				
7.22	6.44	5.42				
6.29	5.57					
6.21	5.50					
6.33	6.37					
7.13	6.33					

מן הנלמד בכולל -

מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור פתיחה

מבין אם נחשב ת"ת, אך כשמבין פירוש המילות לכאורה יש כאן מצוות ת"ת, וכן מי שמכוין כוונות וכדומה וודאי יש בזה תלמוד תורה, וא"כ בכל תפילה יכול להיות שמקיים ת"ת, ונידון הגמ' של "חיי שעה" היינו ת"ת מול ידיעת התורה אם באופן של חלקי התפילה שאינו מקיים מצוות ת"ת כגון באומר ואינו יודע מה אומר או שאומר מקופיא, שכיון שמסיח דעת ממה שאומר בזה אין מקיים מצוות ת"ת וצריך את ההיתר.

האופן השני: הגמ' במגילה מבטלין ת"ת לצורך מקרא מגילה, והקשו הלא מגילה היא עצמה תורה ומה ביטול תורה שייך כאן. ואמנם יש ליישב שזה ענין של כמות מול איכות או שיש מילים במגילה שאינו מבין או לועז שקרא בלשון הקודש שקורא אף שאינו מבין, ואז לצורך קיום מצווה שרי לבטל, והנה מגילה ותפילה הם מצוות שבגופו. ולפי שא"א לעשותם ע"י אחרים יש כאן נקודה לעצמה שזה דין בחפצא שהמצווה צריכה שתעשה.

בפשטות תפילה היא לצורך שיהיה לו שפע ולכן נקראת חיי שעה, ועפ"ז היה מקום לדון צד מחודש שההיתר להתפלל זה מדין ואספת דגנך, ורשב"י לשיטתו שאין לו היתר של ואספת דגנך, ולפיכך לא הותר חיי שעה של תפילה.

האופן השלישי: לצורך לוית המת. ובפשטות הוא כלצורך שאר מצווה, אך במאן דתני שדינו "כנתינתה כך נטילתה" והיינו בשישים רבוא ולמאן דקרי ומתני לית ליה שיעור, הם מדין כבוד התורה, וכפי שהזכרנו שהרמב"ם צירף בהלכות ת"ת מצוות כיבוד מלמדיה ויודעיה, וא"כ יש סברא לומר שכבוד התורה הוא לא ביטול של מצוות ת"ת, אלא זה חלק מצורת התורה שצריך גם לכבדה, ולפי"ז אין כאן בכלל ביטול תורה כי מדין מצוות ת"ת חייב לכבד את הרב ואת הת"ת.

האופן הרביעי: במבואות המטונפים. מבואר

גם תפילתו תועבה, ומבואר שתפילה צריכה היתר לביטול תורה, על גבי זה יש נידון נוסף אם מותר להאריך בתפילה [וכבר פסק המשנה ברורה שאסור להאריך בתפילה יותר מדי משום ביטול תורה].

ומבואר שם בדף י"א שרשב"י וחבריו מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה, ואנו מפסיקין גם לתפילה חוץ ממתי שצריך לשבת על עיבור השנה.

ואמנם יש לדון אם ק"ש נזקק הוא להיתר של ביטול תורה, כי לכאורה ק"ש זה ג"כ תלמוד תורה, אלא שהגמ' בדף ל"ג אומרת שרשב"י כשהיה צריך להתפלל היה לובש הבגדים, ובשאר כל היום היה מכסה גופו בחול, והקשו התוס' הרי רשב"י לא הפסיק לתפילה, וכתבו דתפילה דנקטה הגמ' היינו ק"ש, ומבואר שהגמ' קוראת לזה תפילה, והנה הב"י דן לגבי אדם ששכח לברך ברכת התורה ולא כיון באהבה רבה אם יכול לקרוא ק"ש דכיון שמכוין לתפילה אין חיוב של ברכת התורה, והיינו שכשאינו מכוין לת"ת היינו כתפילה, וזהו כשלא בירך הברכות, אך לכאורה כשבירך הברכות למה שיוצרך להגיע לדיון מפסיקין לק"ש, יכוון לתלמוד תורה ואז לא יחשב הפסק, [ובאמת שגם כשלא בירך יש כאן לדון צד שיוכל לכיון לת"ת כדי שלא יבטל ע"י הקריאת שמע מתורה ובזה הכריעו שעדיף שלא יכוין לתורה משום שהוא קודם ברכת התורה] ולפי"ז רשב"י וחבריו אם לא בירכו ברכת התורה אז צריך להגיע להא דמפסיקין לק"ש אם אם בירכו ברכת התורה שאז יכולים לכוון לשם ת"ת לכאורה אין כאן אלא הנידון של כמות ואיכות ונתבאר בזה לעיל.

ותפילה בכללות, יש לדון שתפילה תחשב תורה, [ומה שצריך להגיע למפסיקין לתפילה היינו מצד הענין של כמות מול איכות] שהרי המילים של פסוקים ודאי יש מקום שייחשבו לת"ת, וקורא תהילים זה הנידון בקורא כשאינו

בסוגיא בברכות ל"ה ב', יש מחלוקת, לשיטת ר' ישמעאל הנהג בהן מנהג דרך ארץ, ולשיטת רשב"י בזמן שעושים רצונו של מקום מלאכתו נעשית ע"י אחרים. והנה יסוד הנידון של דברי הסוגיא לא מצד עצם הדבר של "ואספת דגנך" אלא מצד הביטול שמונח בזה כפי שמבואר בגמ' מצד הפסוק של "לא ימוש", דלר' ישמעאל הותר ביטול תורה לצורך זה ולשיטת רשב"י בזמן שעושים רצונו של מקום אין היתר כזה.

הסוגיא כאן מתחילה אחר שיש מצווה של תלמוד תורה, מתי ומהו גדר הדבר שמוותר לבטל מתורה, הרמב"ם מונה במנין המצוות מצוות ת"ת ומצווה לכבד מלמדיה ויודעיה, ומצוות ת"ת נחלקת לכמה חלקים, א. לתלמוד, ב. לתלמוד תורה ובה יש ללמד לבנו ולבן בנו, ויש חלק של ללמד תורה לאחרים ובלשון הרמב"ם ללמד לתלמידים, ולשיטת הרמב"ם כל ענין ללמוד וללמד מנוי במצוה אחת, ולשיטת הבה"ג והרס"ג המצווה של ללמוד והמצווה של ללמד מנוי כשתי מצוות. ויש ראשונים שמנו את המצווה של ללמד לבנים וללמד לתלמידים כשתי מצוות. ג. היראים מונה לא להסיח דעת מתורה 'היו הדברים האלה על לבבך' מצוות עשה, ו'פן יסורו מלבבך' מצוות לא תעשה, והמצווה הרביעית של 'ושננתם' - שיהיו ד"ת מחודדים בפיו, מצוות ידיעת התורה. וכשאנו דנים בענין של היתר לבטל תורה אנו צריכים לדון בכל אחד מהמצוות הללו האם יש בהם את ההיתר לבטל תורה או לא.

באמת שההיתר לביטול ת"ת, הוא נידון פרטי בסוגייתנו לענין פרנסה. אך בש"ס מצאנו כמה וכמה אופנים שמוותר לבטל תורה בעבורם.

האופן הראשון - תפילה: הגמ' בשבת י'. שרב המנונא האריך בתפילה ואמר לו רבא עוזבים חיי עולם ועסוקים בחיי שעה, ור' ירמיה כשהגיע זמן תפילה ורצה להתפלל ולא לשמוע ד"ת אמר לו רבי זירא מסיר אזנו משמוע תורה

מנוחת הנפש בבחינת ההרגשה

המונע הגדול של מנוחת ההרגשה - תנודות קיצוניות

אחד המונעים הקשים ביותר של מנוחת ההרגשה, הוא היות האדם נתון לתנודות קיצוניות. כל הרגשה, היא בעצם תנועת הנפש לצד אחד. שמחה - היא תנועה לצד אחד, עצבות - היא תנועה לצד ההפוך. שפלות - היא תנועה לצד אחד, גאות - היא תנועה לצד השני. התנועות של כל הרגשה, הם תנועות לצד אחד. כאשר התנועות הללו אינן קיצוניות, הדבר משאיר את הנפש במנוחה. למשל, כשיש לאדם פעם שמחה, ופעם אחרת יש לו רח"ל עצבות. מכיון שבצורת כללות הדברים, הנפש נמצאת פחות או יותר במקום המיצוע, הרי שמצד נקודת האמצע הכללית, הנפש יכולה לסבול את התנודות. אבל כאשר התנועות קיצוניות - מופרעת מנוחת ההרגשה של הנפש.

שני סוגים של תנועות קיצוניות מונעים מהנפש את המנוחה: התנועה הקיצונית הרעה, והתנועה הקיצונית הטובה.

למה דומה תנועה קיצונית לצד הרע? למכונת, שבצד אחד חסר לה גלגל. הכל מתנועע, הכל לא נח. ולמה דומה תנועה קיצונית לצד הטוב? לשולחן שיש לו ארבע רגלים, אבל רגל אחת ארוכה יותר מדי. זה נכון שהיא יותר ארוכה. אבל למעשה, היא גורמת לאי מנוחה של השולחן.

הצד הרע שבנפש, המידה הרעה של הנפש, גורמת לאדם חוסר מנוחה. וגם המידה הטובה ביותר שלו, בגלל עצם העובדה שהיא אינה שווה לשאר המידות, גורמת תנודה קיצונית מדי.

לכל אדם יש מידה קיצונית לצד הטוב, וכן להיפך

כל אדם ואדם - יש לו מידה שבה הוא חזק במיוחד, זו המידה השרשית הטובה שלו. וכנגד זה, יש לכל אדם מידה שבה הוא חלש ביותר. כמובן שזה משתנה מאדם לאדם, מהי המידה הטובה ביותר שלו ומהי המידה החלשה ביותר שלו, אבל אצל כל אדם שני הצדדים האלו קיימים.

כל אחד משני הצדדים הללו, מונע את מנוחת הנפש. לדוגמה, מי שמתגלה אצלו נקודה קיצונית של רחמים [שהיא מידה טובה] - לא יכול לחיות; הרחמים הללו גורמים אצלו מצב של חוסר מנוחה מוחלט, לגודל מעלתו, שהוא כל כך רחמן. חז"ל אמרו עליו [פסחים ק"ג, ב], שהוא אחד משלושה שחיהם אינם חיים. הרחמנות הזו, מחמת שהיא אינה שווה לשאר המידות - יוצרת הקצנה, וכשהיא יוצרת הקצנה, היא יוצרת חוסר מנוחה בנפש.

המידה השלילית ביותר שגורמת לעקירה מוחלטת של מנוחת הנפש, היא מידת הכעס. חז"ל אמרו על הכועס, שהוא עוקר מעצמו את נשמתו. כל ענינו של הכעס, הוא רוגז וחוסר רוגע.

הכעס, יוצר בנפש האדם תנועה חזקה של יסוד האש. הגאווה, על אף שגם היא מיסוד האש, וגם היא מכניסה את הנפש לתנודתיות, מכל מקום אינה מזעזעת עד כדי כך את כל עומק הנפש, אבל הכעס, מזעזע את הנפש לגמרי. אמנם גם בכעס עצמו יש מדרגות, כמו שאומר הרמח"ל במסילת ישרים, אבל בכללותו, כל כעס עוקר את מנוחת הנפש.

בגמ' שלכתחילה אסור לילך במבואות המטונפים כדי שלא לבטל תורה, אך כששוהה שם מוכרח לבטל תורה אי אסור הוא בד"ת [ע"ד החידוד יש לדון אם יש לאדם לצמצם השעות של תשעה באב ע"י חילוקי הזמן שבארצות, וכמובן שאם יכול ללמוד דברים הרעים שבירמיה איוב או מו"ק אין זה נידון אך כשיודע כל דברים אלו ויש כאן ביטול במצוות ידיעת התורה יל"ד בזה ע"ד החידוד, וכמובן שלא שמענו כהאי מילתא]

האופן החמישי: יש לדון ברב שמלמד את תלמידיו או אב את בנו האם מקיים מצוות תלמוד תורה, ולכאורה מקיים בזה ת"ת, אך יתכן בזה ביטול תורה באיכות, וזה תלוי אם מתקיים בו "מתלמידי יותר מכולם" והיינו שתלוי איזה תלמידים הוא מלמד, ולהרמב"ם שהיא מצווה אחת לכאורה זה אותו מצווה ואי"ז דחיה, אך לשאר ראשונים שהם שני מצוות האם מצוות הללמד שמלמד אותה מסכתא הרבה שנים דוחה את לימודו שלו, או לא.

האופן השישי: יש לדון מאיזה דין מותר לאדם לישון. האם חייב ללמוד עד שתחטפנו שינה, ולרבי ישמעאל האם הכוונה שצריך להתנהג כדרך כל הארץ? כי אם נאמר שהתירו של רבי ישמעאל בפרנסה הוא מדין אונס, א"כ כל שלא חטפתו שינה אין כאן אונס [ואמנם זהו צד רחוק].

האופן השביעי: יש לדון באכילה ושתיה. והנה להנפש החיים וודאי בזמן הסעודה חייב להגות בד"ת ויהיה תלוי במחלוקת הפוסקים אם מקיים מצוות ת"ת בהגיון שבלב כי הרי אין מסיחין בשעת הסעודה, אך לענין הדין של 'פן יסורו' חייב לחשוב בד"ת מעיקר הדין שלא להסיח דעת מתורה, אך לשיטות שאין חיוב של הסרה מהלב ההיתר של לאכול ולשתות הוא כמו בשינה. [הנה הרמב"ם לא מנה איסור של להשיח דעת מדברי תורה, ואפשר שסובר דבמחשבה אין מקיימים מצות לימוד תורה. ועי' להרמב"ם בספר מורה נבוכים חלק ג פרק נא וזה לשונו: וסוף דבר תשים מחשבתך במילי דעלמא, בעת אכלך, או בעת שתיתך, או בעת היותך במרחץ, או בעת ספרך עם אשתך ועם בניך הקטנים, או בעת ספרך עם המון בני אדם, אלו זמנים רבים ורחבים המצאתים לך, לחשוב בהם בכל מה שתצטרך אליו מעניני הממוון והנהגת הבית ותקנת הגוף, ואמנם בעת מעשה העבודות התוריות לא תטריד מחשבתך אלא במה שאתה עושה כמו שבארנו, אבל בעת שתהיה לבדך בפני עצמך מבילתי אחר, ובעת הקיצץ על מטתך, הזהר מאד מלשום מחשבתך בעתים הנכבדים ההם בדבר אחר אלא בעבודה ההיא השכלית, והיא להתקרב אל השם ולעמוד לפניו על הדרך האמתית אשר הודעתך].

כמו"כ מיעוט שיחה, להגר"א שפירש 'מיעוט שיחה' לקולא, דהיינו שצריך לשוחח קצת לפקח דעתו עליו, חוזר להמבואר לעיל בשינה ואכילה.

מסילת ישרים

אָמַר הַמְּחַבֵּר, הַחֲבוּר הַזֶּה לֹא חֲבַרְתִּי לְלַמֵּד לְבְנֵי הָאָדָם אֶת אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּ, אֲלָא לְהַזְכִּירָם אֶת הַיְדוּעַ לְהֵם כְּבָר, וּמְפָרְסֵם אֲצֵלֶם פְּרָסוּם גָּדוֹל. כִּי לֹא תִמְצָא בְּרַב דְּבָרֵי אֲלָא דְבָרִים שָׂרָב בְּנֵי הָאָדָם יוֹדְעִים אוֹתָם וְלֹא מְסַמְפְקִים בָּהֶם כְּלָל, אֲלָא שְׂפָפֵי רַב פְּרָסוּמָם וּכְנֻגָד מֵה שְׂאִמְתָּתָם גְּלוּיָהּ לְכָל, כִּפּוּ הַהֶעָלֶם מֵהֶם מְצוּי מְאֹד וְהַשְׂכָּחָה רַבָּה.

רבינו הרמח"ל פותח את ספרו היסודי בעבודת האדם וכותב, שהאדם לא ימצא ברוב דבריו דברים חדשים. הם מפורסמים וידועים לכל, אבל כשם שהם ידועים לכל, כך גם נשכחים הם כמעט מכולם.

והתמיהה היא: מדוע באמת נשכחים יסודות אלו כמעט מכולם? הרי כולם יודעים שצריך לאכול ארוחת בוקר, וכמעט אין מי ששוכח... להבדיל, כולם גם יודעים שצריך להניח תפילין בבוקר, וב"ה כמעט ואין מי ששוכח לעשות זאת. מדוע, אם כן, דווקא בדברים הללו שהם ידועים כמעט לכל, השכחה מצויה אצל רוב האנשים?

שמא תאמר שאדם זוכר רק את מה ששייך לגשמיות וקשה לו יותר לזכור את מה ששייך לרוחניות - אך הרי רואים שזה לא כך: כאמור, אדם כמעט אף פעם אינו שוכח להניח תפילין בבוקר. והרי בהנחת התפילין אין הנאה גשמית, זוהי מצוה רוחנית. כמו כן, כמעט לא מצאנו בן אדם ששוכח להדליק נר חנוכה בזמנו. הרי לנו, כי זוכרים אנו לעשות גם מעשים הקשורים לרוחניות.

מה השתנה, אפוא, כאן שרוב בני האדם שוכחים?

אילו הם לא היו יודעים, הרי שהיינו מבינים: הם לא שכחו, הם כתינוק שלא למד מעיקרו. אבל הדברים הללו הרי כן ידועים לכל, ואפילו הכי שכוחים הם כמעט מכולם. וצריך להבין סודה של תופעה מופלאה זו.

ניתן דוגמה פשוטה.

אדם קיבל לידו צ'ק על סך עשרת אלפים דולר, מתנה לחתונה. הוא מביט בצ'ק במהירות, ולא שם לב שהסכום הרשום בו הוא עשרת אלפים. נדמה לו שכתוב שם עשר דולר, וכיוון שכך - הוא איננו ממהר ללכת להפקידו בבנק, כי מה זה משנה - עשר דולר פחות או עשר דולר יותר.

אם היה מבין ושם לב לכך שהצ'ק הוא על סך עשרת אלפים דולר - היה מפחד לישון בלילה כשהצ'ק בביתו, והיה רץ להפקידו בבנק. למה הוא לא מפקיד זאת? כי הוא סבור שמדובר על עשר דולר בלבד.

כאשר מתייחסים לעבודת האדם עם עצמו כמו על עשר דולר, קיים סיכוי גבוה מאוד שאדם ישכח ממנו. אבל אם היחס יהיה כמו לעשרת אלפים דולר, הסיכוי שהאדם ישכח הוא כמובן פחות.

(המשך בעמוד 5)

האהבה לילדים - מזון לנפש

חשיבות האהבה בין הורים לילדים ידועה היטב, אולם עם זאת ענין זה נתפס אצל רבים בצורה שטחית בלבד, על כן נשתדל ללבן בשורות שלפנינו את הנושא באופן פנימי ויסודי.

תחילה יש לברר, מהי תכליתה של אהבה זו? לשם מה ההורים זקוקים לאהוב את ילדיהם? כלומר, ידוע לכולם שהקשר בין הורים לילדים חייב להיות מושגת על אהבה הדדית, אולם עלינו ללבן מה היא המטרה של אותה אהבה.

[אכן, בפנימיות, תפקיד האהבה בין הורים לילדים הוא להוביל לתכלית הבריאה שהיא אחדות בין כולם (אהבה בגימטריא אחד). דהיינו שבעקבות אהבת הילדים - יהיה קל יותר להשיג את אהבת ישראל הכללית. אולם כעת איננו עוסקים בכך, ומטרתנו היא לברר את תכלית האהבה במסגרת הבית, עד כמה האהבה נצרכת לחינוך הילדים].

הסיבה השורשית לכך שנצרכת אהבה בין הורים לילדים, מקורה מאותו צורך של הורים לתת לילדיהם לחם לאכול, בגד ללבוש, מים לשתות, ספרים וילקוט לביה"ס, וכדומה.

נבאר את דברינו. נפש האדם מורכבת מגוף ומרובדים פנימיים יותר, וכשם שברור לכל אב ואם שעליהם לספק לילדיהם אוכל, ביגוד וכל צרכי גופו הבסיסיים, כך צריך להיות ברור לכל הורה, שלא פחות מכך [ובעומק אף יותר מזה], יש צורך לנפש הילד שיאהבו אותה, וכשם שהגוף ניזון מהמזון הגשמי, כך האהבה היא סוג של מזון לנפש. [מלבד זאת יש צורך לנפש הילד אף להעניק אהבה, אולם תחילה נעסוק בהענקת האהבה מצד ההורים לנפש הילד].

כל הורה חייב להפנים, שילד או ילדה שאינם מקבלים בבית את האהבה מהוריהם, דומה הדבר לילד שלא אכל ארוחת בוקר. וכאשר האהבה אינה מוענקת במשך כמה ימים, הרי זה כילד שמלבד ארוחת בוקר, אף ארוחת צהרים וארוחת ערב אינו אוכל. ובאם הדבר קורה יום אחד, יתכן שהילד יוכל להתגבר על כך, אולם כאשר נמנע ממנו מזון למשך כמה ימים, הרי שהוא עלול להיות חולה, וח"ו לבוא לידי סכנה. וכשם שכל הורה מבין את הצורך להעניק את המזון הגשמי של הגוף, כך יש להפנים שאף את מזון הנפש שהיא האהבה, צריך להעניק תדיר לילד.

חיוניות האהבה עבור חינוך הילדים

סיבה נוספת שבגינה ההורים צריכים להעניק לילדיהם אהבה, היא סיבה חיונית.

נבאר את הדברים. במסגרת הדברים שההורים צריכים להעניק לילדיהם, קיימים שני מימדים. מימד אחד חומרי, וחלקו נובע מכך שהילדים נולדים חסרי ישע, ועל כן עול הגידול שלהם מוטל על כתפי ההורים עם כל הכרוך בכך מבחינה גשמית. מימד נוסף שקיים בהורות, החובה של ההורים לבנות ולעצב את אישיותו של הילד, מה שמוגדר בלשונו: חינוך. ולשם מימד זה נצרכת אהבה בין ההורה לילד, וכפי שיבואר לפנינו.

הפסוק במשלי (ג, יב) אומר: "את אשר יאהב ד' - יוכיח". כלומר, כאשר האדם משוכנע שהמוכיח אותו הוא אוהבו, ברוב המקרים הוא יקבל בקלות רבה יותר את התוכחה. לעומת זאת, אם האדם משוכנע שסיבת ההוכחה היא קנטרנות, שנאה, קנאה וכדומה, ישנו סיכוי קלוש שהוא יקבל את אותה תוכחה. נמצא, שללא אהבה בין ההורה לילד, הילד יתקשה לקבל את תוכחת ההורה והדרכתו.

(המשך בעמוד 7)

מהות האדם - נשמה שמולבש עליה ג

מקור היניקה - רק מהתורה הק'

ראשית ברצוני להודות לקב"ה שזיכני לדבר בפני אנשים הצמאים ומשתוקקים להרחיב את העולם הרוחני הפנימי שלהם, ויהי רצון שיהיו הדברים לתועלת.

אקדים ואומר, בדרך כלל כשאדם מנסה להעביר דברים, כל זמן שהדברים הם בגדר מקובלים, ידועים, מוכרים - אין השומעים מרגישים צורך לחפש מקורות. אבל כשיש איזושהי נקודת חידוש בדברים, באופן טבעי האדם צמא לדעת מבטן מי יצאו הדברים, מהיכן.

אומר, אפוא, במילים ברורות: גדלנו על ברכי התורה הקדושה, וזולת זה אין לנו מקור אחר! לא קראתי, לא שניתי ואיני יודע ספרי חכמי אומות העולם, וגם לא חכמים אשר זה מקרוב באו והוציאו ספרים. אמונים אנו עלי התורה הקדושה שניתנה לנו בהר סיני, וכל יניקתנו אינה אלא ממנה, כי הכל נמצא שם.

אלא שצריך עינים לראות ואוזניים לשמוע, אבל עצם דברינו - אין בהם שום תוספת על מה שנכתב בספרים הקדושים ע"י חכמינו ז"ל.

העולם הפנימי - מציאות מוחשית

קשה לבטאות את מה שייאמר בביטוי של הרצאה, ואגדיר מדוע.

הסיבה שמחמתה הגעתי לדבר, היא מחמת יעוד פנימי, הכרה שיש עולם מסוים שהוא קיים, ובמילים יותר אמיתיות: הוא יותר קיים מהעולם שאותו אנחנו מכירים באופן המוחשי, אבל הוא נעלם מאוד מאוד מבני האדם.

העולם הפנימי הוא עולם קסום, עולם של עונג, עולם של חיבור. הוא לא עולם של דמיונות, הוא עולם ממשי וברור יותר מהעולם המוחשי המוכר לנו: השולחן, הכסא, המנורה וכדו'.

לפעמים כשמנסים להיכנס לעולם פנימי יותר, נוטים לחשוב בתחילה שהעולם הפנימי פחות ידוע, פחות מוכר, וא"כ אולי זה דמיון, הזיות של בני אדם הרוצים לחוות כל מיני דברים, ולכן הם מדמיינים בדמיון המצטרף לדמיון ובונים לעצמם בנין שלם.

צריך לדעת שהעולם הפנימי הוא יותר מוחשי מהעולם בו אנו חיים! מי שאינו בטוח בכך, דומה הוא לאותו עיוור שאינו רואה מה שנמצא לנגד עיניו. הוא פונה לעומדים מסביבו ושואל: "האם בטוחים אתם שהשולחן קיים? אולי לא?"...

"מאה אחוז שהוא קיים! אין אפילו צד קטן שלא", עונים לו כולם. הם נדים לו בראשו על שאינו רואה, ומפטירים בעצב מהול ברחמים: "רחמנות עליו! שה' ישלח לו רפואה שלימה ויוכל לראות. או אז יראה נכוחה שכל שאלותיו חסרות כל בסיס". הוא עיוור, ולכן יש לו ספיקות.

לא רק בדורנו ענין עבודת הלב והמידות הוא ענין זנית. רואים אנו זאת כבר בדורם של רבותינו הראשונים.

בספר 'חובות הלבבות' בהקדמה, תמה מדוע אצל רוב בני דורו, דור הראשונים, ענין חובות הלבבות - כמו שהוא קרא לספרו - אינו תופס מקום.

והוא ממשיך ואומר: התבוננתי, אולי הדבר אינו כתוב בתורה הקדושה, אולי הוא לא כתוב בנביאים ובדברי חז"ל הקדושים, אולי

מדוע ברור לו שעליו להניח תפילין, ואת זה אינו שוכח לשאול? כי מצות תפילין היא מצוה חשובה בעיניו, הוא מבין שזהו האות בין בני ישראל לאביהם שבשמים, ומי שאינו מניח תפילין [לחלק מהשיטות אפילו בפעם אחת] הרי הוא בכלל "קרקפתא דלא מנח תפילין", ולכן הוא חושש מאד לבל יחסיר אפילו פעם אחת, ומשתדל בכל כוחו לזכור להניח תפילין.

כלומר, הערך שלו לקיום מצות תפילין הוא ערך עליון, ולכן הוא זוכר. משא"כ כאשר אדם לא מעריך דבר, באופן טבעי הוא ישכח אותו.

ההסתכלות הרווחת היא, שבנין נפשו של האדם הוא ענין צדדי בחייו. ישנו בן תורה השואף להוציא כתב הסמכה בהוראה או בדיינות. לשם כך הוא מקדיש שנתיים תמימות ללימוד החומר הנדרש, ובשנתיים הללו אין לו זמן ללמוד מוסר. אחרי שיגמור ויקבל הסמכה - אז בלי נדר יקבע זמן ללימוד המוסר. למה? כי התעודה שיקבל, חשובה בעיניו יותר מעסק העבודה על עצמו. ממילא, באופן טבעי הוא ישכח מעבודה זו, וגם כשיזכור - ידחיק את הדברים הצידה.

צריך להבין שבנקודה זו עוץ שורש העבודה הפנימית! אם את השלב הזה לא עברנו - אי אפשר להמשיך הלאה. אם היחס שניתן מראש לדברים הוא יחס של דבר שולי, דבר צדדי - הרי שנמשיך ללמוד וללמוד, ובמחילה נמשיך לשכוח ולשכוח, כי הרי אין סיבה שנזכור! אדם אינו זוכר מספר טלפון שהתקשר אליו במקרה כדי לברר דבר מסוים, אבל הוא זוכר היטב את מספר הטלפון בביתו. ולא רק מחמת ריבוי הפעמים שהתקשר לשם, אלא מחמת שהוא רוצה לזכור, כי הוא יודע שהמספר נצרך לו.

אם יהיה ברור לאדם שהוא צריך לזכור את הדברים שנלמד עתה - הוא יזכור אותם! אדם שלומד למבחן, מחפש שיטות בכל מיני אופנים איך לגרום לעצמו לזכור. הוא עושה לעצמו סימן שדבר פלוני מזכיר פלוני, מחמת שברור לו שהוא לומד בכדי לזכור, ואם ילמד ולא יזכור הוא לא יעבור את המבחן, ולפי דעתו שלומד עבור המבחן, אם ישכח את מה שלמד - הרי שסתם למד.

אם המטרה מראש היא ללמוד בכדי לזכור - הרי שצורת הלימוד צריכה להיעשות בצורה אחת, ואם הלימוד הוא בכדי ללמוד ולא אכפת ששוכחים - הרי אפשר לעבור על כל הספר ואף לחזור עליו מתחילתו עד סופו פעם אחר פעם, ושוב לשכוח.

צורת לימוד מעשית של הנפה"ח

כמובן שצריך זהירות לא לצאת מנקודת הנידון דידן ולהגיע למחוזות רחוקים מאוד אלא להישאר קרוב לנקודת הנידון דידן, אבל הליבון הזה צריך להיות ליבון ככל סוגיא בעיון ככל שאר הסוגיות. אם הנפש החיים מביא פסוק אפשר לפתוח את הפסוק על מרכיביו במפרשים, אפשר לפתוח אם הוא מביא חז"ל, את הגמרא עצמה ואת המפרשים על הש"ס שם, וכן על זה הדרך. איפה שיש צורך נוסף, איש לפי ערכו יכול להשתמש ברוחב יותר גדול, אבל הצד השווה שמאותו עומק שלומדים את הסוגיא של שפ"ט - של קרן - מאותו עומק של סוגיא לומדים את הנפש החיים, מאותה בהירות שהאדם מגיע כאשר הוא לומד את הסוגיא בעיון באותו עומק הוא לומד את הסוגיא כאן בעיון. כמובן, שצורת הלימוד היא קצת שונה מחמת ערך הדברים עצמם, אבל הכח העיוני הזה צריך להיות שווה. מי שהוא באמת עוסק בתורה בעיון אז העיון שלו מקיף את כל חלקי עסק התורה, מאותו עומק של עיון שהוא מברר שם הוא גם מברר כאן. כמובן שבסוגיות דהויות דאביי ורבא רוחב הראשונים והאחרונים הוא גדול יותר ובסוגיא שאנו עוסקים זה מצומצם יותר, אבל העומק של העיון הוא לא קטן יותר, רק הרוחב שהרחיבו רבותינו הוא מועט יותר ברוב הסוגיות, יש מיעוט סוגיות שזה לא כך, אבל הצד השווה - שעליו לעיין ולהעמיק בדברים לפי ערכו ולפי השגתו שלו.

עכשיו נקודה נוספת דקה - לאחר לימוד ההתעוררות, על גבי כך מגיע לימוד של עיון, מה קודם למה? - זה משתנה מנפש לנפש. יש כאלו שהעיון אצלם קודם להתעוררות ויש כאלו שהתעוררות קודמת לעיון, כל אדם צריך לבדוק את נפשו להיכן היא נוטה. אבל כאשר שניהם נעשים, כאן מגיע המהלך הנוסף של הלימוד:

כאשר האדם לומד הויות דאביי ורבא אין 'יודעת היום והשבות אל לבבך' אלא הוא משכיל את מה שהוא לומד ומברר אותו בדקותו, או שהוא בונה את זה רק באופן של השכלה או שהוא בונה את זה באופן של כח ציור מוחשי, הוא לומד שור שנגח, או שזה השכלה אצלו או שמצוייר לפניו השוורים, תלוי כל אחד לפי צורת נפשו אבל זה נשאר או בהשכלה או בכח הציור שבמחשבה. משא"כ כאשר לומדים סוגיא במוסר בכלל, ובפרט בענייני דידן כאן בשער ד' של נפה"ח, העיון הדק הזה כאשר מרבים להתבונן בו צריך להעמיק בו דעת עד מקום שזה מביא את האדם לידי הרגשה.

בחלק מהלימוד ילמד את הדברים באופן של התעוררות, זו יכולה להיות צורת לימוד של התעוררות פנימית, אבל כחלק ממהלך הדברים כמו שהזכרו בדברי ר' ישראל שהתעוררות באה גם באופן של השמעת הקול, כל אחד לפי צורתו והבנתו, אבל להיות איש בין האנשים ולא שונה בין האנשים. החלק הראשון א"כ הוא לימוד של הדבר ממקום של לב לעצמו - התעוררות לעצמה, ממקום שהוא מוציא את הדברים בקולו לחוץ וזה גורם לו לעורר את עצמו, אבל זו צורת לימוד של התעוררות.

החלק השני של הלימוד הוא החלק של העיון הדק שהוא בירור של שכל - שזה עומק הסוגיא שנתבאר כאן בדברי הנפה"ח, שהאדם צריך לצרף את הפלפולה של תורה עם לב בוער. וא"כ שני חלקי הלימוד: החלק הראשון על מנת לעורר את הלב בוער כהתרגשות לעצמה והחלק השני הוא לעורר ולפתח את נקודת השכל הדק שבדברים.

מצד החלק השני אז העבודה היא ראשית לקרוא את הדברים מה שכתוב פעם, פעמיים, שלוש, לקלוט בנפש את מהלך הדברים. מן הראוי היה לעבור פעם אחת במהירות על כל שער ד' של הנפש החיים על מנת לקבל את ה'למיגרס' לפני ה'ליסבר'. לאחר שעברו במהירות פעם אחת את הכל, עכשיו, כל קטע וקטע שהאדם נכנס לתוכו הוא קורא כמה פעמים, הוא מבין את המשמעות הכללית של הדברים, לאחר מכן הוא מתחיל לדייק בלשונו של הנפש החיים - אנחנו לא מדייקים בלשונו של נפש החיים כמו שאנחנו מדייקים בחומש ואפילו לא כמדרגת ראשונים, אבל דיוק בשיעור מסויים, ומכאן ואילך לאחר שהוא הבין את כללות הדברים ודיוק הדברים - לפתוח את צדדי הדברים, כלומר בכללות מה כתוב כאן וממה הוא בא לאפוקי. מי שיש לו רוחב יותר או מי שרוצה להרחיב את היריעה יותר, הוא יכול לעשות הקבלות מדברי חכמי הדורות ממקומות אחרים. נשתדל בעזר ה' כאשר אנחנו עומדים במקומות שיש מחלוקת יסודית בדברי רבותינו להזכיר אותה, להיכנס לכל פרט ופרט זה כבר יהיה הרחבת השמועה. אפשר להשתמש על מנת להרחיב את השמועה במחברים של דורינו, אבל עוד פעם - ראשית צריך שיהיה צורתא דשמעתתא כללית, צורתא דשמעתתא פרטית כמה פעמים, דיוק דבריו, העמדת הדברים מהו החידוש שהוא בא לאפוקי, וצדדי נקודות הנידון שבדברים.

בכללות ממש, כדי לברר בעזר ה' את הצורה המעשית של הלימוד בספר נפש החיים על מנת שתהיה התועלת הנרצית כמה שיותר צריך להבין ראשית שהלימוד מורכב משלושה חלקים:

א. מלימוד של התעוררות ההרגשה הפנימית שבאדם.

ב. מלימוד של בירור השכל העמוק והדק - כל אחד לפי ערכו.

ג. בהעמדת הדברים מול קומת האדם, בירור האדם היכן הוא נמצא ביחס לאמיתת הדברים שהוא השיג בשכלו.

א"כ אלו הם שלושת החלקים בצורת הלימוד:

א. החלק הראשון - הוא הכח לעורר את האדם להתפעלות, להתרגשות, כמה שתהיה עמוקה יותר, חזקה יותר ותקיפה יותר.

ב. החלק השני - זהו הבירור השכלי הדק והעמוק איש לפי ערכו.

ג. החלק השלישי - הוא העמדת הדברים מול קומת נפשו של האדם, בירור היכן הוא עומד השתא במדרגתו ביחס לדברים שאותם הוא למד, ולפי זה כמובן העמדת סדר של חיים איך להתקדם ולהגיע למכוון הראוי.

שני החלקים הראשונים, ידוע עד מאוד שכאשר ר' ישראל חזר וחיידש וייסד את הישנות לעמול במוסר, הוא העמיד את הדבר כהעמדה של שני חלקים למעשה בצורת לימוד המוסר: חלק ראשון - ללמוד מתוך התפעלות והתרגשות, והחידוש שלו היה לעשות את זה מתוך קול בוכין שמעורר את האדם והחלק השני של לימוד המוסר - ללמוד את הסוגיות לעומקם, מדברי הפסוקים, חז"ל, ראשונים ואחרונים - כל אחד לפי השגתו. אלו הם שני חלקים של לימוד המוסר שעליו ייסד ר' ישראל את מהלך דבריו בכלל לימוד המוסר.

זה נאמר בכלל לימוד המוסר, אבל לעניינינו השתא בפרט שאנחנו עוסקים בסוגיא של נפש החיים שער ד', לעורר ולברר את חובת האדם בעולמו שעיקרה היא עמל התורה - גם שם נאמרו שני החלקים הללו: החלק האחד כנגד החיסרון שנתבאר בדברי הנפה"ח שהדורות הראשונים היה ליבם בוער בקרבם והשתא בדורות הללו יש רק פלפולה של תורה והלב בוער הלך ונחלש ונעלם - לשם הנקודה הזו ראשית צריך שהאדם בחלק מהלימוד ודייקא

אכן, ענין התוכחה הובא כדוגמא בלבד, אולם האהבה של ההורים נצרכת עבור כל הכרוך בחינוך הילדים. וכפי שהארכנו למעלה לבאר, שעצם החינוך הינו שלב שני, וקודם לזה חייבים לייסד את השלב הראשון שהוא הקשר והאהבה ההדדיים בין ההורים לילדים, שמהווים כגשר ביניהם. [והמשלנו זאת למים הנמצאים בכינרת, ועל מנת שיגיעו לבינתנו, צריכים אנו לבנות צינור שדרכו יעברו המים. ובנמשל שהוא החינוך, כאשר הורים מעוניינים להעניק לילדיהם חינוך, תחילה עליהם לבנות אהבה כלפי הילדים, על מנת שתשמש כצינור שדרכו יהיה ניתן להעביר לילד את החינוך].

כאשר משה רבינו רצה לבנות את המשכן, עלה בדעתו לבנות תחילה את הכלים, ולאחר מכן את המשכן. אמר לו בצלאל: אם נבנה את הכלים קודם המשכן, היכן נניח את הכלים עד שתסתיים בניית המשכן? תחילה יש לבנות את המשכן, ולאחר מכן נבנה את כליו! ואכן, משה רבינו הסכים עם דעתו של בצלאל, ואף שיבחו על כך.

כן הוא אף בענין החינוך, אם נבנה את תכולת הכלי ללא הכלי, הרי שלא יהיה לנו מקום להניח את התכולה. ומכיון שהכלי דרכו אנו מחנכים הוא האהבה, ברור הדבר שתחילה אנו צריכים לבנות ולייסד את האהבה, ורק לאחר מכן נוכל להעניק את התכולה שהוא החינוך עצמו.

כאשר חינוך אינו מוענק בכלי של אהבה, דומה הדבר לאדם השופך מים מקנקן כאשר אין כוס תחתיו, שסופם להישפך לארץ. אף חינוך המוענק ללא כלי קיבול של אהבה, סופו לרדת לטמיון. [ועל אף שיש בחינת 'שמאל דוחה וימין מקרבת', אולם גם ה'שמאל דוחה' צריכה לנבוע מתוך אהבה].

נמצינו למדים, שישנן שתי מטרות שעבורן נצרכת האהבה של ההורים לילד: א) האהבה היא כעין המזון של נפש הילד. ב) האהבה נצרכת ככלי להענקת החינוך. אכן, המטרה הראשונה אינה שייכת לתפקיד ההורים כמחנכים, אלא היא מוטלת עליהם מעצם מעמדם כהורים אשר צריכים להעניק לילדים את צרכיהם, ומכיון שהנפש רעבה לאהבה כפי שהגוף רעב לארוחת בוקר, לכן ההורים חייבים להעניק זאת לילדיהם. לעומת זאת המטרה השנייה - שייכת למימד של ההורה כמחנך, שעל מנת שההורה יוכל לחנך כדבעי, הוא חייב לבנות קודם את אותה אהבה.

ניתן אף להבחין בכך במבנה הטבעי של תחילת הקשר בין הורים לילדים, שכך הקב"ה יצר את האדם. הבה נתבונן, כאשר תינוק או תינוקת נולדים, מהי ההבעה הראשונה של ההורים כלפיהם, אהבה או חינוך? כל בר דעת מבין, שהורה אשר ינסה לחנך תינוק בן יומו - אינו מן הישוב. לעומת זאת האהבה הטבעית של ההורים כלפי ילדם - פורצת החוצה כבר מיומו הראשון עלי אדמות.

הרי, שכך הקב"ה יצר מתחילה את המבנה של הקשר בין ההורים לילדיהם, שתחילה מוענקת לילד אהבת ההורים [שאף היא משתנה אצל כל אחד - כפי רמת גילוי לבבו], וככל שמתבגרים לאחר מכן, ההורים נכנסים לתפקידם כמחנכים, אולם המימד של האהבה נגלה באופן טבעי קודם לכן.

דא עקא, שבמקרים רבים כאשר הילדים מתבגרים, ההורים אינם משלבים את המימד של האהבה בתחום החינוך [אמנם אין כוונת הדברים שהמימד של האהבה כלפי הילדים מתבטל לגמרי, אולם לרבים נדמה שהאהבה מהווה סתירה לחינוך, או לפחות אין צורך לשלבה עם החינוך], תופעה שיסודה בטעות.

עוד פעם - יש את החלק הראשון שלומדים באופן של התעוררות להדיא - הרגשה, ויש את החלק השני שלומדים שהוא העיון העמוק הדק איש לפי ערכו כמו שנתבאר בקצרה השתא, מי שלומד עם חברותא יכול לפתח יותר. החלק השלישי של הלימוד: לאחר שהאדם מגיע לדקויות הדברים ובהירותם וברירותם לפי השגתו - הוא מנסה להתבונן בהם עד כדי כך שהידיעות הללו יעוררו בו לפחות התפעלות בהרגשה, אם לא - יש כאן 'פלגין', הוא לומד התעוררות לעצמה והוא לומד השכלה לעצמה.

רוב בני אדם שכן עוסקים בענייני מוסר, כל מי שידוע את זה מכיר שרובם עוסקים בהתפעלות, והמיעוט עוסק בהשכלה, אבל, לזה יש התעוררות והתפעלות לעצמה ולזה יש השכלה לעצמה. היחידים, בעלי העבודה הפנימית - מתעוררים לעצמם, משכילים לעצמם, ומחברים את ההשכלה להרגשה. כאן עיקר העבודה הנעלמת מאוד - הנסתרת, ולכן, כאשר הנקודה הזו נעלמת, התועלת שבלימוד הדברים מאוד מועטה כי מי שהתעורר התעורר אבל לאט לאט מעמיא מעמיא ואזלא ומי שמשכיל בדברים, אז יש לו עוד ריבוי של ידיעות שיוצר לו קצת מוחין גדלות לרצות להתרומם, אבל זה לא פועל הרבה. משא"כ כאשר מעיינים בדברים לעומקם והאדם קובע מחשבתו באותו עיון עד שהוא מתעורר ומתרגש מהדברים - זהו תחילת "ידיעת היום והשבות אל לבבך".

כאשר הדברים פועלים כבר בנפש באופן שהידיעה מעוררת אותו להתפעל במודע ובבירור, השלב הנוסף הוא - להשיב את הדברים אל הלב באופן של השקט, עמוק, חודר, לתוך פנימיות האדם, שם הידיעה השכלית הדקה והמבוררת מושבת אל הלב. ככל שהאדם ירגיל את עצמו לעשות את הדברים הללו, אז ידיעות המח שלו יהפכו להיות המורגש הפשוט של הלב!! כאן מתחיל בעצם עיקר השינוי של האדם. רוב רובם של הידיעות של האדם הינם בבחינת 'ושמתם את דברי אלה על לבבכם' כדברי הקוצקער הידועים, שזה נמצא 'על' הלב אבל כמעט לא פועל על בני האדם, לכן ריבוי הידיעות שבני האדם יודעים, אולי הם ת"ח בהשכלה, אבל זה כמעט לא פועל על נפשם אלא באופן של התעוררות מקופיאה. שלב ראשון שהוזכר - חיבור המח והלב לפעול התעוררות מדויקת. השלב השני הוא להתרגל להשיב את הידיעות עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם אל הלב, מתוך שקט. הדברים האלה צריכים הרבה זמן, והרבה שקט, והשבה מתמדת של אותם ידיעות אל הלב.

כאשר האדם משיב את אותם ידיעות אל הלב, הוא לא מחפש חידוש, ולא מחפש דיוק, אלא הוא משיב את המסקנות. כלומר, לאחר שהוא בירר את הסוגיא על חלקיה, פרטיה ודקדוקיה והוא הגיע לעומק הדק לפי השגתו - את זה הוא משיב אל ליבו. צורת ההשבה אל הלב היא באופן של השקטת המחשבה וחזרה על הדברים לנסות להפנים אותם ללבבו עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם. הדברים הללו הם

בענין האתרוג וכח הנתינה והקבלה

אתרוג כנגד כח המקבל שבנפש

במאמר הקודם הזכרנו את דברי חז"ל (משנה ביכורים פ"ב מ"ו, ומובא גם בגמרא סוכה ל"ט ב'), שאתרוג שוה לאילן בשלשה דברים ושוה לירק בדבר אחד. נתבונן בסוגיה של שלשה דברים כנגד דבר אחד. הנה בארבעת המינים לדעת ר' ישמעאל במשנה (סוכה ל"ד ב') ישנם ג' הדסים, ב' ערבות, לולב אחד ואתרוג אחד. ולדעת ר' עקיבא בגמרא לוקחים אחד מכל מין, והלכה כר' ישמעאל. והנה האתרוג, למרות שהוא יחיד, יש בו הבחנה של ג', דהיינו ג' מיני הקליפות (ט"ז תרמ"ח סק"ו, ועי' שם בבאר היטב סק"ז). והנה כבר הזכרנו במאמר הקודם את דברי הרמב"ן (אמור כ"ג מ' ד"ה פרי עץ הדר), ששורש המילה אתרוג היא חמדה בלשון הארמית. בעומק, ענין האתרוג הוא הנוקבא של היסוד (עי' שער הכוונות דרוש ה' לסוכות, עי' בני יששכר מאמרי חודש תשרי, מאמר י"א). ופירושו הדבר הוא שהאתרוג הוא כח המקבל שבנפש. זהו ענין החמדה, היא אותה נקודה של הרצון לקבל תענוג שבנפש האדם. ביתר ביאור, המקבל גופא מתחלק לשנים. ישנו מקבל החיצון לאדם שיוכל לתת לו, וישנו מקבל פנימי בתוכו שיוכל לתת לו. האשה היא המקבל החיצון. לכן מי שאינו נושא אשה אינו נקרא אדם (יבמות ס"ג א') ונקרא פלגא דגופא (של"ה שער האותיות אות ש' ערך שתיקה י"ח). ולאשה עצמה המקבל החיצון שלה הם ילדיה שהיא מעניקה להם. וכל מי שאין לו ילדים חשוב כמת (נדרים ס"ד ב'). ולכן צריך כל אדם

שגם הלולב כנגד הלב (עי' רבינו בחיי אמור כ"ג מ' שלולב הוא לב של התמר, ועי' זח"א רס"ז ב' שלולב אותיות לו-לב, ועי' סוכה מ"ה ב' תמר אין לו אלא לב אחד), והאתרוג כנגד הרהורי הלב. עכ"פ עומק הדבר שהאתרוג הוא כנגד הלב, הוא אותו כח בנפש שהאדם מרגיש מהי מציאות של מקבל. ואין לטעות שהכוונה ללב בבחינת עבודת הלב באהבה ויראה, שזו הבחנה אחרת של לב שאינה באתרוג. אלא הגדרת הלב שבאתרוג הוא שיש בלב האדם כח להבין מה זה מקבל. ולכן אשה מכרת באורחים יותר מן האיש (ברכות י' ב'), כי מפני שהיא עצמה כח של מקבל, כח המקבל אצלה יותר מבורר, לכן היא מרגישה באורחים שהם במצב של מקבלים. והנה במצבו הרגיל, האדם משתמש בכח המקבל שבתוכו לצרכי עצמו, וזה כמובן קלקול ורוע ושורש השבירה שבבריא. ומאידך האדם יכול להשתמש בכח המקבל שבנפשו כדי ללמוד כיצד לתת על ידי שיבין מהו מקבל. א"כ אלו הם שלשה חלקים הנמצאים בנפש האדם. האחד שהאדם צריך לדעת מהו הכח המקבל שבתוכו, השני שהוא צריך לזהות מהו כח המקבל החיצוני לו, והשלישי הוא לתת לו. כלומר, ראשית הוא צריך להבין את כח המקבל שבתוכו. לאחר שהבין את כח המקבל שבתוכו, הוא יכול להבין את כח המקבל שחוצה לו. ולאחר שהוא הבין את כח המקבל שחוצה לו, אז הוא יכול באמת לתת. ואז הנתינה יכולה להיות נתינת אמת, נתינה הנובעת מהתפישה הנכונה והעמוקה שבתוכו.

שיהיה לו מקבל חיצוני שיוכל לתת לו. אבל ישנה גם נקודת מקבל פנימי בנפש, הכח שאדם רוצה לספק את הרצונות שבקרבו. לשם מה הוא נועד? בחיצוניות, חדא כדי שיוכל לחיות, כי מי שלא רוצה לאכול ולישון וכד' ימות. והוא גם ניסיון לאדם, שהוא נוטה לראות רק את צרכי עצמו. אבל בפנימיות, כח המקבל שבנפש נועד בכדי שהאדם יוכל ללמוד לתת. אבל כדי לתת צריך לדעת מה זה מקבל. בכדי שהעשיר יתן לעני הוא צריך לדעת מה זה עני. ישנו סיפור, אולי היה ואולי לא היה, אבל הנקודה היא בודאי נכונה, על אותו עשיר שרצה לתת צדקה לעניים. אבל לפני שעשה כן, החליט לחיות מספר שבועות עם קבוצה של עניים, כדי לדעת בחיצוניות מה הם צרכי העני, וכדי לחוש בפנימיות כיצד זה מרגיש להיות עני.

לדעת את כח המקבל כדי ללמוד לתת

א"כ האתרוג בנפש האדם הוא הכח המקבל שבנפש. וכדי שהאדם ילמד מה פירוש לקבל שלא לצורך עצמו, אלא כדי ללמוד כיצד לתת, הוא חייב בראשית לדעת מה זה לקבל. הוא חייב לזהות את נקודת המקבל בנפש שבתוכו, את נקודת כח האתרוג שבנפשו. ידועים דברי רבותינו (זח"ג פנחס רנ"ו א', ויק"ר ל' י"ד), שארבעת המינים הם כנגד ארבעה איברים שבאדם. הלולב כנגד השדרה, ההדס כנגד העינים, הערבה כנגד השפתים, והאתרוג כנגד הלב. יש לזה עוד סוג של נוסחה בדברי חז"ל

שאלות ותשובות

שאלה:

למה זה כל כך חשוב להיות צנוע? מהו החלק החיצוני של הצניעות שלנו, ומה הצניעות הפנימית שלנו?

הצניעות החיצונית ידועה - להתלבש בצניעות. אבל מהי המשמעות הפנימית של צניעות?

תשובה:

התשובה לכך היא כי צניעות היא חלק של הבריא, אשר היא מגלה את הקדוש ברוך הוא בעולם. ה' הוא צנוע, כי ה' מוסתר מהעין האנושית. אז אנחנו צריכים להיות צנועים, כי כאשר אנו פועלים צנוע אנו דומים לה', שהוא צנוע מוסתר.

זה גילוי ה' בעולם. כאשר אנו צנועים, אנחנו מסתירים את עצמנו, אשר מראה לאנשים שיש ה' בעולם - וכאשר אנו עושים זאת, אנו ממלאים את מטרת הבריא, כי אנחנו מגלה ה' על העולם.

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב. התשובות יבואו אי"ה על גבי גליון זה.

להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע אונליין » | להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל subscribe@bilvavi.net

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440 | UK 208.1917000

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לשיעורי שמע, ווידאו וכתובים: www.bilvavi.net